

Бойко Володимир Володимирович

ГІГАНТИ ГЛОБАЛЬНОГО ПІВДНЯ ТА ПОСИЛЕННЯ ЇХ РОЛІ У СВІТІ

УДК 327(4)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.24>

Бойко Володимир Володимирович
аспірант кафедри політичних наук
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
ORCID: 0009-0000-3853-9157

Стаття аналізує зростання ролі країн Глобального Півдня, таких як Китай, Індія, Бразилія та ПАР, у сучасних міжнародних відносинах. Автор детально досліджує історичні, економічні та політичні передумови, які сприяли трансформації цих держав із регіональних лідерів у глобальні центри впливу. Особлива увага приділена їхньому впливу на світовий порядок через участь у таких організаціях, як БРІКС, ШОС, Новий банк розвитку та інші об'єднання, які стають альтернативою західним структурам. Стаття висвітлює взаємозв'язки між послабленням позицій традиційних центрів сили, таких як США та ЄС, і активізацією країн Глобального Півдня. Автор аналізує, як ці країни формують нові політичні та економічні тенденції, долаючи внутрішні проблеми, такі як соціальна нерівність, бідність, корупція та екологічні виклики. Розглянуто їхні економічні успіхи, зокрема розвиток промисловості, торгівлі, сільського господарства, а також політичну стратегію, спрямовану на багатовекторність і балансування між різними центрами сили.

У контексті Російсько-Української війни автор висвітлює амбівалентну роль цих країн. З одного боку, вони залишаються ключовими торговими партнерами Росії, що підтримує її економіку під час санкційного тиску. З іншого боку, їхній вплив на Росію через економічні й політичні інструменти може стати важливим фактором у забезпеченні миру.

Окремий розділ присвячено перспективам співпраці України з гігантами Глобального Півдня. Підкреслено значення їхніх інвестицій для післявоєнної відбудови України, можливості взаємовигідної торгівлі та спільного вирішення екологічних проблем. Автор пропонує розглядати ці країни як ключових партнерів для забезпечення сталого економічного зростання України, а також як важливий інструмент у формуванні нового світового порядку, що ґрунтується на принципах багатовекторності та рівноправності.

Робота завершується висновками про необхідність активного залучення країн Глобального Півдня до мирного врегулювання в Україні. Автор наголошує, що їхні економічні інтереси в регіоні можуть стати дієвим засобом стримування агресії Росії, а їхній внесок у післявоєнну відбудову сприятиме формуванню довготривалого миру.

Ключові слова: Глобальний Південь, Китай, Індія, Бразилія, ПАР, БРІКС, ШОС, Російсько-Українська війна, співпраця, сталий мир, багатовекторність, гарантії безпеки, Трамп.

Вступ. Ми живемо в епоху глобальних змін. Після розпаду Радянського Союзу та закінчення Холодної війни біполярна система світоустрою відійшла у небуття. На початку 90-х років 20-го сторіччя США залишились єдиним центром глобального впливу, але зараз все змінилось. Сполучені Штати хоча й відіграють провідну роль, але все ж таки їх вплив відчутно зменшився. Особливо свої позиції США втратили під час президенства Байдена та його адміністрації. Вихід американських військ з Афганістану, нездатність, або небажання США надати достатню кількість зброї, щоб докорінно змінити хід Російсько-Української війни, а також втрата впливу на Близькому Сході значно похитнули позиції США як світового лідера. Можливо, багато що зміниться під час президенства Трампа, якого нещодавно було обрано. Ще навіть не вступивши на свою посаду, Трамп значною мірою впливав на світові процеси і почав повертати США втрачені позиції та посилювати їх вплив. Одним з прикладів цього є його погроза країнам БРІКС про те, що він обкладе стовідсотковим митом товари, які походять з цих країн, у випадку, якщо БРІКС відмовиться від долара як валюти для

внутрішніх розрахунків [13]. Але на даному етапі говорити про те, наскільки посилиться позиція США за президенства Трампа, ще зарано.

Останнім часом зменшився вплив не лише Америки. Багато в чому проявив свою слабкість Захід в цілому, особливо в контексті Російсько-Української війни. Нескінченні заяви про засудження та стурбованість, не підкріпленні реальними діями, затягування з передачею озброєнь та дозволів на його використання по території Російської Федерації, неспроможність повністю відмовитись від співпраці з Росією, а також багато інших факторів показали, що Захід є нерішучим, слабким та багато в чому керується лише власними безпековими та економічними інтересами. Навіть нещодавній дозвіл США на використання своїх ракет АТАСAMS по території Росії [3] виглядає не як крок, спрямований на реальну військову підтримку України, а як політичний крок спрямований на ескалацію війни, перед інавгурацією Трампа.

Говорячи про Захід в цілому, слід згадати про Європейський Союз. На нашу думку, це об'єднання, враховуючи його економічний та людський потенціал, могло б чинити значно більший

вплив на світову політику, але, на жаль, так сталося, що через низку факторів цього не відбувається. Внутрішня криза в ЄС дає про себе знати. Вихід Великої Британії з цього об'єднання, відсутність сильних лідерів, на кшталт Тетчер, Де Голя чи Черчілля, економічні проблеми пов'язані з відмовою від дешевих російських енергоносіїв та численні проблеми з емігрантами даються взнаки. Особливо слабкість і відсутність єдності в середині ЄС проявила Російсько-Українська війна. ЄС так і не зміг виробити спільної позиції щодо війни в Україні, через позицію урядів Фіцо та Орбана. Німеччина так і не передала Україні далекобійні ракети, і навіть нещодавно, у своєму виступі, Шольц вчергове повторив [20], що цього не буде робити. Не можна сказати, що ЄС не допомагає Україні у війні проти Росії. ЄС прийняв мільйони українських біженців, забезпечивши їх житлом та соціальною допомогою, допомагає Україні озброєнням і багатьма іншими способами, але все ж таки, якщо порівнювати допомогу, яку надають Росії значно менш розвинені країни, а саме Іран та Північна Корея, то допомога ЄС на тлі поставок зброї з цих країн виглядає мізерною.

Серед інших країн які умовно можна віднести до Глобального Заходу є Південна Корея, Австралія, Нова Зеландія, Японія та інші. І хоча й усі ці країни підтримують нашу державу в її боротьбі за свободу, все ж таки їх допомога в багатьох аспектах не є такою, яка значним чином впливає на перебіг війни. Було дуже багато сподівань на рішучі дії Південної Кореї після того, як Північна Корея відправила своїх солдатів для участі у війні. Але Південна Корея не тільки не передала Україні зброю, а навіть відмовилась продати її нам [21], побоюючись відкритої військової конфронтації зі своїм північним сусідом.

Паралельно з послабленням позицій США та Заходу на світовій арені, все відчутніше стає роль Глобального Півдня, а особливо Китаю, Бразилії, Індії та ПАР. Вже зараз ці країни мають величезний вплив на світові процеси, а також змушують Захід рахуватися з їх думкою та позицією. Різні міжнародні організації створені цими країнами, такі як МЕРКОСУР, БРИКС, ШОС, Новий банк розвитку, стають альтернативою західним організаціям. Вищезазначені держави давно прагнуть зайняти своє місце в багатопольному світі та бути одним з центрів глобального впливу відповідно до свого потенціалу. Велику роль в утвердженні нового світового порядку зіграла Російсько-Українська війна. Найпотужніші країни Глобального Півдня чітко продемонстрували, що можуть мати відмінну від Заходу позицію, проводити політику, яка може не влаштовувати Захід, а також чинити значний вплив не лише на регіональні, але й на світові процеси.

В даній статті мова буде йти про найбільші країни Глобального півдня, про роль, яку ці країни віді-

грають у сучасному світі, про їх вплив на політичні та економічні процеси, а також про фактори, які призвели до значного посилення їх ролі.

Мета статті – дослідження ролі найбільших країн Глобального Півдня у світових процесах, перспектив співпраці України з цими країнами та того, як ця співпраця може сприяти встановленню міцного та тривалого миру в нашій державі.

У статті застосовано комплекс **методів наукового дослідження**, зокрема аналіз і синтез для розгляду економічних, політичних і соціальних аспектів ролі країн Глобального Півдня у світових процесах; порівняльний метод для вивчення їхніх характеристик та впливу на міжнародні відносини; історичний метод для аналізу передумов формування Глобального Півдня; прогностичний метод для оцінки перспектив співпраці України з цими країнами та їхнього потенціалу у встановленні тривалого миру. Також використано дедукцію й індукцію для побудови висновків, метод порівняльної політології для аналізу політичних систем і зовнішньої політики, що дозволило створити цілісне уявлення про вплив Глобального Півдня на сучасний світовий порядок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для написання статті використано широкий спектр сучасних досліджень та публікацій, що висвітлюють роль країн Глобального Півдня у світових політичних та економічних процесах. Зокрема, було проаналізовано статистичні дані Світового банку та Міжнародного валютного фонду щодо економічного розвитку Китаю, Індії, Бразилії та ПАР, що дало змогу оцінити їхній внесок у глобальну економіку. Використано матеріали провідних світових видань, таких як BBC, Reuters, та Foreign Policy, які висвітлюють сучасні тенденції міжнародних відносин, зокрема участь країн Глобального Півдня у таких об'єднаннях, як БРИКС.

Розглянуто наукові праці, присвячені історичним аспектам формування поняття «Глобальний Південь» та його значення в контексті багатопольного світу, зокрема дослідження Карла Огдесбі. Використано аналітичні матеріали, які стосуються впливу Російсько-Української війни на позиції цих країн у міжнародних відносинах та їхній взаємодії з Росією. Також проаналізовано прогнози розвитку економік цих країн до 2050 року, представлені Світовим економічним форумом.

Публікації та дослідження, присвячені співпраці країн Глобального Півдня у рамках ініціативи «Один пояс – один шлях» та діяльності Нового банку розвитку, дозволили детальніше розкрити їхню роль у формуванні нових міжнародних механізмів. Значну увагу приділено аналізу екологічних, соціальних та економічних викликів, що стоять перед цими країнами, а також їхнім зусиллям у подоланні цих проблем через внутрішні реформи та міжнародну співпрацю.

Ці джерела стали основою для комплексного аналізу ролі країн Глобального Півдня у сучасному світі, а також перспектив їхньої співпраці з Україною задля забезпечення сталого миру та економічного розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена глобальними змінами у світовій політиці, економіці та безпеці, які відбуваються в умовах послаблення позицій традиційних центрів сили, таких як США та ЄС, і зростання ролі країн Глобального Півдня. Китай, Індія, Бразилія та ПАР перетворюються на важливих гравців у багатополлярному світі, формуючи нові політичні, економічні й безпекові тенденції. Вони відіграють ключову роль у реформуванні міжнародного порядку та створенні альтернативних механізмів співпраці, таких як БРІКС і Новий банк розвитку.

У контексті Російсько-Української війни актуальність цього дослідження зростає через необхідність пошуку нових міжнародних партнерів для України. Співпраця з провідними країнами Глобального Півдня може не лише сприяти післявоєнній відбудові України завдяки інвестиціям та торгівлі, але й стати важливим чинником досягнення тривалого миру, зважаючи на їхній економічний і політичний вплив на Росію.

Дослідження також має практичну значущість у розробці стратегій багатовекторної зовнішньої політики України, яка враховуватиме сучасні тенденції світової геополітики та сприятиме економічному зростанню, стабільності й безпеці.

1. Поняття Глобального Півдня і його найбільші країни

Термін «Глобальний Південь» з'явився в другій половині двадцятого сторіччя. Вперше його використав Карл Огдесбі ще в 1969 році [18, с. 158], але значного поширення цей термін набув в останні роки. Цікавим фактом є те, що під цим поняттям кожен розуміє щось своє, адже в сучасній науці до нашого часу немає єдиного загальноприйнятого визначення цього терміну. Країни Глобального Півдня не можна об'єднати за географічною приналежністю, оскільки найбільші країни Глобального Півдня знаходяться у північній півкулі, а саме Індія та Китай. При цьому такі країни Заходу, як Австралія та Нова Зеландія, які не належать до Глобального Півдня, знаходяться у південній. Також не можна їх об'єднати за рівнем економічного розвитку, оскільки до країн Глобального Півдня відносять найбідніші країни Африки, але в той же час країни Перської затоки, де ВВП на душу населення перевищує рівень багатьох розвинених європейських країн. Не є спільним для цих країн і політичний устрій, оскільки серед них є демократичні республіки та військові диктатури.

Що ж собою являє Глобальний Південь? Умовно до країн Глобального Півдня можна віднести держави Азії, Африки та Латинської Америки, які роз-

виваються, не належать до так званого Заходу і здебільшого мають колоніальне минуле. Найбільш цікавими, на нашу думку, є найбільші країни Глобального Півдня, зокрема Індія, Китай, Бразилія та Південно-Африканська Республіка (ПАР).

Китай. В першу чергу, говорячи про найпотужніших гравців Глобального Півдня, варто згадати Китай. Завдяки реформам Дена Сяопіна та його послідовників, на початку ХХІ століття Китай перетворився з аграрної держави на могутню індустріальну країну з ВВП понад 17 трильйонів доларів, і цей показник продовжує зростати. За багатьма виробничими показниками Китай є світовим лідером. Лише за останні 20 років він став найбільшим виробником автомобілів у світі [5]. Крім того, Китай займає провідне місце у світі за видобутком вугілля, виплавою сталі та виробництвом електроенергії. Після вступу до СОТ у 2001 році країна активно інтегрувалася в глобальні економічні мережі та розширила свої торговельні зв'язки. Нині Китай є другою економікою світу і продовжує стрімкий розвиток. У рамках своєї ініціативи «Один пояс – один шлях» він інвестує в інфраструктурні проекти в країнах Європи, Азії та Латинської Америки, посилюючи свій вплив у цих державах і стаючи їхнім стратегічним економічним партнером. Для багатьох країн світу Китай є найбільшим ринком збуту, а також ключовим джерелом імпорту різноманітних товарів.

Попри високий рівень розвитку, Китаю власні типові проблеми багатьох країн Глобального Півдня. Одна з них – нерівність у розвитку регіонів. Прибережні індустріальні райони з виходом до моря значно випереджають у розвитку аграрні провінції в центрі країни. Крім того, у суспільстві існує великий розрив між багатими та бідними прошарками населення. Однією з найгостріших проблем є забруднення навколишнього середовища.

Китай за своїм політичним устроєм є республікою. Провідною політичною силою в країні є Комуністична партія, а її генеральний секретар фактично виступає головною політичною фігурою та лідером держави. Зовнішню політику Китай реалізує через активну участь у багатьох міжнародних організаціях, зокрема БРІКС, G20, ШОС, АТЕС тощо. Також Китай є постійним членом Ради Безпеки ООН. Основним напрямом зовнішньої політики Китаю є розширення співробітництва та поглиблення міжнародних зв'язків.

Однак не все так безхмарно. Відносини Китаю із багатьма західними країнами періодично перебувають у стані напруженості через звинувачення у порушенні прав і свобод людини. Західні країни критикують Китай, зокрема, за дії проти уйгурів, які, за деякими оцінками, підпадають під визначення геноциду [7], а також за репресії в Тибеті [6].

Найгострішою політичною проблемою для КНР залишається питання Тайваню, який Китай вва-

жає своєю територією. На думку багатьох аналітиків, Китай прагне вирішити «тайванське питання» силовим шляхом, однак від цього його довгий час стримують США. Вашингтон, маючи економічні та політичні інтереси в регіоні, готовий захищати Тайвань навіть із використанням військової сили [4].

Індія. Індія є другою за розміром економікою Глобального Півдня та найбільшою країною за чисельністю населення у світі. За офіційними даними, населення Індії перевищує 1,4 млрд осіб, а ВВП становить понад 4 трлн доларів. Ця аграрно-індустріальна держава, завдяки чисельності населення та типу економіки, розглядається експертами як майбутня наддержава.

Стрімке зростання економіки Індії зумовлене низкою факторів: збільшенням кількості економічно активного населення, наявністю великого внутрішнього ринку, проведенням успішних реформ, а також розвитком технологічного сектора. Основу індійської економіки становлять аграрний сектор і промисловість. Примітно, що поруч із сучасними технологічними виробництвами досі існують примітивні промисли. Важливою галуззю є також туризм, який забезпечує понад 6% ВВП країни.

Як типовій країні Глобального Півдня, Індії притаманні значні виклики, серед яких соціальна нерівність, бідність та корупція. Велику проблему становить обмежений доступ до медицини, санітарії та чистої води для значної частини населення. Не менш гострим питанням є забруднення навколишнього середовища. Водночас уряд Індії під керівництвом Нарендри Моді поставив перед собою амбітну мету досягти нульових викидів вуглецю до 2070 року [14].

Індія є найбільшою демократією світу та відіграє важливу роль на міжнародній арені. Країна є членом таких об'єднань, як G20, БРІКС та Рух неприєднання. Вона активно підтримує ідею багатопольярного світу та виступає за рівність країн Глобального Півдня. Індія є не лише регіональним лідером, а й одним із ключових лідерів Глобального Півдня. Завдяки своїй економічній і політичній вазі, а також демократичному устрою, Індія розглядається багатьма західними країнами як місток до Глобального Півдня. Демократичний устрій Індії робить її більш привабливим партнером для багатьох держав порівняно з певною мірою тоталітарним Китаєм.

Бразилія. В останні десятиліття назва цієї країни все частіше лунає у світових ЗМІ. Це є свідченням того, що Бразилія з кожним роком набирає все більшої ваги на міжнародній політичній арені. Якщо ще кілька десятиліть тому Бразилія була виключно регіональною державою, то вже сьогодні можна сказати, що Бразилія є повноцінним глобальним гравцем, який впевнено рухається до того, щоб зайняти одне з провідних місць у новому

світовому порядку. Стрімке посилення впливу Бразилії на світовій арені забезпечують економічні та політичні фактори.

Бразилія є найбільшою за площею та населенням країною Південної Америки та регіональним лідером. Величезні поклади корисних копалин, розвинений аграрний сектор та велика кількість працездатного населення забезпечують стрімкий ріст бразильської економіки, яка, за прогнозами, увійде в топ-5 економік світу до 2050 року [16]. Бразилія виробляє близько 10% світового продовольства [1], є найбільшим у світі виробником та експортером кави, сої, кукурудзи, цукру та апельсинів. Тобто вона відіграє величезну роль у забезпеченні продовольчої стабільності у світі.

Але не лише аграрний сектор рухає бразильську економіку вперед. Бразилія – це також потужна промислова країна. Третину бразильського ВВП складає промисловість. В країні виробляються різноманітні товари, а саме нафтопродукти, автомобілі, комп'ютери та багато іншого. Бразилія є одним з найбільших виробників біопалива у світі, також у країні працюють заводи таких всесвітньо відомих компаній, як Фольксваген, Мерседес, Джон Дір, Нью Холанд та інші. Справжньою гордістю Бразилії є компанія «Ембраєр», яка є третім за розміром виробником літаків у світі [9]. Крім того, Бразилія має потужну металургійну, видобувну та хімічну промисловість.

Іншим важливим фактором, який штовхає Бразилію вперед, є її виважена міжнародна політика, особливу роль у якій відігравав і продовжує відігравати після свого переобрання чинний президент Бразилії Лула да Сілва. У своїй зовнішній політиці Бразилія не орієнтується на певне військове чи політичне об'єднання країн, натомість вдаючись до багатовекторності. В першу чергу на регіональному рівні вона намагається об'єднати навколо себе країни Латинської та Центральної Америки. Навіть у її конституції йдеться про те, що Бразилія повинна прагнути до інтеграції та об'єднання народів Латинської Америки [8, с. 14]. Надзвичайно дієвими інструментами у цьому є південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР), УНАСУР та СЕЛАК. Але все ж таки політичні інтереси Бразилії сягають далеко за межі її регіону. Бразилія розвиває відносини по лінії Південь – Південь, особливо у рамках БРІКС, а також вдало балансує між США та Китаєм, які є її найбільшими торговельно-економічними партнерами.

Бразилія, як і Китай та Індія, потерпає від типових проблем. Існує величезний розрив між рівнем розвитку південно-східної Бразилії та її північної та центральної частин, адже саме на південному сході розташовані такі економічні та промислові гіганти, як Сан-Паулу, Ріо-де-Жанейро, Курітіба та Мінас-Жерайс. Крім того, існує прірва між рівнем достатку різних прошарків населення. Напри-

клад, у Ріо-де-Жанейро розкішні райони межують із фавелами, де значна частина населення живе за межею бідності. Обмеженням залишається доступ до медичних та освітніх послуг. Уряд Лули да Сілви робив і продовжує робити зусилля для вирішення цих питань. Говорячи про проблеми Бразилії, не можна не згадати про значний рівень корупції на найвищому державному рівні. Навіть Лула да Сілва кілька років тому відбував тюремний термін за звинуваченнями у корупції.

Серйозним викликом для Бразилії є екологічні проблеми, зокрема незаконна вирубка лісів Амазонії, які є найбільшими у світі. Ця ситуація створює загрози не лише для Бразилії, а й для екологічної стабільності всієї планети. Розвинені країни світу регулярно привертають увагу до цієї проблеми та закликають до її вирішення.

ПАР. Останній гігант Глобального Півдня, про який буде йти мова в нашій статті, – Південно-Африканська Республіка. ПАР є унікальною та складною країною на африканському континенті. Її багате колоніальне минуле, з одного боку, стало поштовхом до економічного й інфраструктурного розвитку, але з іншого – залишило глибокий негативний слід через політику апартеїду. Сьогодні ПАР – одна з найбільших економік Африки, яка має значний вплив не лише на своєму континенті, але й у світі в цілому.

Економіка ПАР характеризується значним розвитком промисловості, а саме гірничо-видобувної, автомобільної та металургійної галузей. ПАР є одним з найбільших у світі виробників золота, платини та вугілля. Крім цього, ця країна має багаті поклади мінералів, а також розвинену систему портів та доріг, що робить її важливим транспортним хабом Африканського континенту. Також в країні розвивається аграрний сектор та сфера фінансових послуг. Сільське господарство є важливою частиною економіки ПАР. В країні виробляють овочі, фрукти, зернові культури та розводять худобу. Водночас, незважаючи на високий рівень розвитку сільського господарства, аграрний сектор страждає через зміни клімату та неефективне використання земель.

Основними проблемами економіки ПАР є високий рівень безробіття, який перевищує 30%, а також величезний розрив між доходами різних верств населення. Високий рівень корупції, нестабільність політичних інститутів і низька довіра до них також негативно впливають на економічний розвиток країни.

Політичне життя в Південно-Африканській Республіці значно змінилося після скасування режиму апартеїду [10]. Перемога на президентських виборах Нельсона Мандели, який став першим чорношкірим президентом в історії країни, а також прихід до влади АНК (Африканського національного конгресу) значною мірою символізували завершення

расової дискримінації. АНК до цього дня є провідною політичною силою ПАР. Після 1994 року країна продовжила свій демократичний шлях, і в ній неодноразово проходили вибори за демократичними стандартами. Попри це, політична ситуація в ПАР залишається напруженою через високий рівень корупції державних інститутів, несправедливий розподіл національного багатства та невиконання соціальних обіцянок. Багато в чому саме проблеми соціального характеру гальмують розвиток ПАР. Через спадщину апартеїду багато чорношкірих громадян мають проблеми з доступом до освіти, медицини та можливістю працевлаштування. Надзвичайно болючою темою, яка викликає соціальні суперечки, є те, що більшість землі знаходиться у володінні білошкірого населення.

Але, незважаючи на всі вищезазначені проблеми, ПАР показує стабільний розвиток, є активним посередником у вирішенні конфліктів між африканськими державами, а також проводить активну зовнішню політику у рамках ООН, БРІКС та інших міжнародних організацій, відстоюючи не лише свої інтереси, але й інтереси усього африканського континенту в цілому

2. Індія, Китай, Бразилія та ПАР як рушійні сили Глобального Півдня та їх роль в Російсько-Українській війні

Звичайно, Глобальний Південь не обмежується державами, про які йшлося у попередньому розділі, але саме ці держави мають найбільшу економічну та політичну вагу у світі серед інших. Багато в чому саме вони формують нові політичні та економічні тенденції на міжнародній арені. Ці країни мають багато спільних рис. Китай та Індія є найбільшими за населенням країнами світу й найбільшими економіками Азії. Бразилія є найбільшою та найпотужнішою країною Південної Америки, а ПАР – Африканського континенту. Усі ці країни демонструють стрімкий економічний розвиток, є центрами політичного та економічного впливу у своєму регіоні, а також у багатьох питаннях проводять спільну політику на міжнародній арені. Усі вони є членами організації БРІКС.

БРІКС було створено у 2009 році як платформу для співпраці великих економік, які не входять до Групи Семи, і для просування інтересів Глобального Півдня. Також через БРІКС країни-члени прагнуть змінити існуючий світовий порядок, зменшити вплив західних країн та створити нові механізми міждержавної співпраці. З моменту свого створення БРІКС значно розширився та наростив свій вплив. Нещодавно до БРІКС приєдналися Ефіопія, Іран, Єгипет та ОАЕ [11]. Організація перетворилася на потужний геополітичний блок, що охоплює близько 45% населення Землі. Цікаво, що Туреччина виявила бажання приєднатися до БРІКС [12]. Якщо це станеться, вона стане першою країною – членом НАТО в цій організації. Це може мати зна-

чні геополітичні наслідки, адже Туреччина має стратегічне розташування і відіграє важливу роль у міжнародних відносинах.

Усі ці великі країни об'єднують не лише величезні людські та економічні ресурси, членство в БРІКС і схожі політичні позиції щодо багатьох міжнародних питань. Загальними для них також є певні проблеми. Вони стикаються з такими соціальними та економічними викликами, як бідність, нерівність та безробіття. Для вирішення цих проблем країни впроваджують внутрішні реформи, залучають інвестиції та сприяють економічному зростанню. Крім того, ці держави стикаються з екологічними викликами. Індія та Китай мають проблеми із викидами вуглецю, Бразилія – з вирубкою лісів Амазонії, а ПАР бере активну участь у збереженні природних ресурсів Африки.

На жаль, є ще одна спільна риса. Хоча жодна з вищезгаданих країн відкрито не підтримала Росію у її вторгненні в Україну, вони відіграють ключову роль у здатності Росії продовжувати війну. Після повномасштабного вторгнення багато західних держав запровадили санкції проти Росії та припинили співпрацю з нею. Водночас Китай, Індія, Бразилія та ПАР не лише не припинили співпрацю з агресором, а й наростили її. Вони стали основними ринками збуту дешевих російських енергоносіїв і товарів, що наповнюють російську економіку грошима. Наприклад, товарообіг Росії з Китаєм зріс до рекордних 240 мільярдів доларів [2], а з Індією – до 66 мільярдів доларів [15]. Бразилія стала одним із найбільших імпортерів російського дизеля, закупивши понад 6,1 млн тон [17], і значною мірою залежить від імпорту російських добрив. Ці країни не лише зберегли російську економіку на плаву, а й стали постачальниками високотехнологічного обладнання для російського ВПК в обхід західних санкцій.

Окрім економічної підтримки, ці країни допомогли уникнути міжнародної ізоляції Росії. Це яскраво продемонстрував XVI саміт країн БРІКС, що відбувся у Казані в жовтні 2024 року [19]. Окрім представників країн-членів, на саміті були присутні Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш і голови держав 22 країн.

Говорячи про найбільші країни Глобального Півдня, варто згадати також Шанхайську організацію співробітництва (ШОС). ШОС – це міждержавна організація, яка об'єднує країни Євразії з метою зміцнення співпраці у сфері безпеки, економіки та культури. Вона була створена у 2001 році на основі Шанхайської п'ятірки, до складу якої входили Китай, Росія, Казахстан, Киргизстан і Таджикистан. Сьогодні її членами є вісім країн, включаючи Індію, Пакистан, Узбекистан та Іран, а також низка країн зі статусом спостерігачів і партнерів.

Основними цілями ШОС є забезпечення регіональної безпеки, боротьба з тероризмом, екстре-

мізмом і сепаратизмом, а також розвиток економічного співробітництва. Зокрема, ініціатива «Один пояс – один шлях» отримала підтримку багатьох країн ШОС, сприяючи розвитку інфраструктури, транспорту та торгівлі в регіоні.

З огляду на все вищезазначене, можна зробити висновок, що вплив гігантів Глобального Півдня вже відчутний і продовжує зростати. Зростання економік і збільшення населення цих країн призведуть до того, що в найближчі десятиліття саме вони визначатимуть подальший вектор розвитку людства. Крім того, побудова нової безпекової архітектури світу неможлива без урахування позицій цих країн.

3. Україна та найбільші гравці Глобального Півдня

Перспективи співпраці з гігантами Глобального Півдня. Гіганти Глобального Півдня є надзвичайно привабливими з точки зору співпраці, і для цього є низка причин.

По-перше, це інвестиції. Економіки гігантів Глобального Півдня належать до тих, що розвиваються. Це створює величезну кількість проєктів, у які Україна могла б інвестувати. Водночас, враховуючи економічні можливості цих країн, вони також могли б інвестувати свій капітал в Україну та брати участь у повоєнній відбудові нашої держави.

Іншою перспективною сферою співпраці є взаємовигідна торгівля. Враховуючи кількість населення, що проживає в цих країнах, можна сказати, що їхній внутрішній ринок практично необмежений. Україні варто нарощувати присутність своїх товарів у цих державах. Окрім того, зважаючи на географічне розташування України, вона може стати важливим транспортним хабом для Індії та Китаю на шляху їхніх товарів до Європи.

У нашій статті ми згадували, що однією з ключових проблем для великих країн Глобального Півдня є забруднення навколишнього середовища. Водночас ці країни потребують енергоресурсів для своєї промисловості та нарощування виробничих можливостей. Тому досвід України у сфері зеленої енергетики може бути для них дуже цінним.

Також, через Російсько-Українську війну, Україна здобула глибокий, але безцінний досвід у веденні бойових дій, виробництві озброєнь і розвитку безпілотних систем. Цей унікальний досвід, який мають небагато країн у світі, може бути корисним державам Глобального Півдня.

Зростання населення, особливо в Китаї та Індії, створює значний попит на продовольство, який Україна здатна задовольнити завдяки своєму потужному аграрному сектору. Це принесло б значну користь нашій державі, адже після втрати частини територій на сході, де було зосереджено чимало промислових об'єктів, аграрний сектор стає все більш важливим для української економіки.

Ще одним ресурсом, який може зацікавити гігантів Глобального Півдня, зокрема Китай, є родовища корисних копалин в Україні, такі як літій і титан. Ці метали вважаються «металами XXI століття», адже вони широко застосовуються у виробництві високоточних технологій у космічній, медичній та інших галузях.

Не менш важливою є співпраця з Китаєм, Індією, Бразилією та ПАР у сфері політичних відносин. Ці країни мають реальний вплив на Росію і можуть здійснювати тиск на неї для завершення війни та встановлення справедливого миру. Крім того, підтримка цих держав значно посилила б позиції України на міжнародній арені.

Китай, Індія, Бразилія та ПАР, як ключ до сталого розвитку України. Останнім часом, особливо після обрання Дональда Трампа президентом, усе частіше у світових ЗМІ точаться розмови про переговори України та Росії задля завершення війни. Численні експерти на різних медійних платформах висувають свої варіанти завершення війни, але одним із найбільших побоювань багатьох із них є те, що Росія, після відновлення своєї економіки та військового потенціалу, знову вторгнеться до нашої держави. Саме тому ключовим питанням є не те, як завершити війну, а як досягти сталого та тривалого миру в Україні.

Офіційна позиція нашої держави полягає в тому, що запорукою безпеки в майбутньому є безпечні гарантії та членство в Північноатлантичному альянсі. Проте з цим виникають певні проблеми, вирішення яких є малоймовірним у найближчій перспективі.

Передусім, як показав історичний досвід, безпечні гарантії не завжди є запорукою безпеки. Після порушення Росією умов Будапештського меморандуму країни-гаранти не вжили негайних заходів для стримування Росії та збереження територіальної цілісності України.

Ще складнішою є ситуація з НАТО. Як би нам цього не хотілося, членство України в НАТО не виглядає реальним у близькій чи навіть середньостроковій перспективі. По-перше, багато країн побоюються бути втягнутими у прямий військовий конфлікт із Росією і тому не готові прийняти Україну (Simmons, 2024). По-друге, у деяких країнах НАТО при владі перебувають відверто проросійські сили, які відкрито заявляють про наміри заблокувати вступ України до Альянсу.

До того ж саме НАТО переживає не найкращі часи. Дональд Трамп погрожує виходом США з Альянсу, якщо окремі європейські країни-члени не почнуть виділяти достатньо коштів на власну оборону. Реальність така, що вихід США з НАТО може призвести до колапсу цієї організації.

Як показує практика й історичний досвід, запорукою миру є не стільки гарантії безпеки на папері чи членство у військово-політичних союзах, скільки

гроші та економічні інтереси, якими б банальними ці слова не здавалися.

Прикладом того, як економічна стабільність може забезпечити мир, є Швейцарія. Ця країна зберігає військовий нейтралітет і не брала участі у військових конфліктах із 1815 року, коли її нейтралітет був встановлений Паризьким договором. Існують різні версії, чому Гітлер відмовився реалізувати план «Таненбаум», суть якого полягала в окупації Швейцарії. Одна з них стверджує, що в банках Швейцарії зберігалися капітали багатьох впливових людей, що й стало стримуючим фактором для Гітлера.

Іншим прикладом є Тайвань. Китай вважає його своєю територією, і, враховуючи військову міць та можливості материкового Китаю, він із легкістю міг би вирішити «тайванське питання». Проте цього не відбувається, насамперед через те, що Тайвань перебуває під протекторатом США. США не раз відкрито заявляли, що захищатимуть Тайвань у разі вторгнення Китаю. Така «занепокоєність» США долею Тайваню продиктована тим, що ця країна є великим виробником та постачальником високоточних чіпів, які США самі не виробляють.

То яким же все-таки чином гіганти Глобального Півдня можуть сприяти закінченню війни та встановленню тривалого миру в Україні?

По-перше, Китай, Індія, Бразилія та ПАР є членами БРІКС, як і Росія. Це дає їм можливість впливати на Росію в рамках цієї організації. По-друге, ці країни мають значні важелі впливу на Росію та її лідера, адже економіка Росії значною мірою підтримується завдяки співпраці з ними. Без їхньої підтримки та перебуваючи під західними санкціями, економіка Росії зазнала б великих труднощів.

Окрім того, Китай, зважаючи на його вплив на Північну Корею, міг би сприяти припиненню постачання зброї до Росії.

Якщо говорити про повоєнну відбудову України та сталий і довготривалий розвиток, саме співпраця з цими країнами та їхні інвестиції в українську економіку можуть стати запорукою успіху. Україна, як уже було зазначено, може стати величезним логістичним хабом для китайських та індійських товарів на їхньому шляху до Європи. Українські корисні копалини та виробничі потужності становлять значний інтерес для економік цих країн. Крім того, Україна може бути житницею та великим постачальником продовольчих товарів для зростаючого населення цих держав.

Тобто економічна присутність гігантів Глобального Півдня в Україні є найкращою гарантією сталого розвитку та запобіжником повторення війни. Навряд чи Росія наважиться розв'язати військовий конфлікт, наслідком якого може стати руйнування відносин із її ключовими партнерами. Враховуючи залежність Росії від цих чотирьох країн, малоймовірно виглядає ситуація, за якої Росія обстрілю-

вала б морські порти – основні транзитні хаби для Індії та Китаю на шляху до Європи, чи руйнувала б енергосистему, яка забезпечує їхню діяльність. Недарма кажуть, що найкращим засобом ППО урядового кварталу є посольство Китаю, розташоване поруч.

Результати дослідження. Дослідження ролі країн Глобального Півдня у сучасних міжнародних відносинах показало значне зростання їхнього впливу на формування багатопольярного світового порядку. Китай, Індія, Бразилія та ПАР перетворилися на ключових гравців, чий економічний, політичний та соціальний досягнення суттєво впливають на глобальні процеси. Їхня участь у таких організаціях, як БРІКС, ШОС, Новий банк розвитку, підтверджує прагнення до створення альтернативних механізмів співпраці, які конкурують із традиційними західними структурами.

Значні економічні успіхи цих країн забезпечили їм провідну роль у своїх регіонах і дозволили формувати нові економічні тенденції. Китай демонструє лідерство у промисловості, інфраструктурних проєктах та експорті технологій. Індія, з її величезним внутрішнім ринком і швидким економічним зростанням, стає провідним світовим гравцем, зокрема у сферах технологій та агропромисловості. Бразилія, завдяки розвиненому аграрному сектору та індустрії, виконує роль постачальника продовольства для значної частини світу, а ПАР забезпечує стратегічний розвиток африканського континенту завдяки багатству природних ресурсів і транспортній інфраструктурі.

Попри успіхи, країни Глобального Півдня стикаються з низкою спільних викликів. Серед них – соціальна нерівність, корупція, екологічні проблеми та нерівномірний розподіл доходів. Проте завдяки вдалим реформам та міжнародній співпраці ці країни поступово долають зазначені проблеми, зміцнюючи свої позиції на світовій арені.

У контексті Російсько-Української війни країни Глобального Півдня відіграють амбівалентну роль. З одного боку, вони залишаються важливими економічними партнерами Росії, сприяючи підтримці її економіки. З іншого боку, їхній політичний та економічний вплив може стати важливим інструментом у врегулюванні конфлікту.

Співпраця України з країнами Глобального Півдня має значний потенціал. Інвестиції з боку цих країн можуть стати ключовими для післявоєнної відбудови України, тоді як взаємовигідна торгівля та співпраця у сфері зеленої енергетики відкривають нові перспективи. Окрім цього, економічна присутність країн Глобального Півдня в Україні може слугувати ефективною гарантією тривалого миру, враховуючи їхній інтерес у стабільності регіону.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що Китай, Індія, Бразилія та ПАР не

лише змінюють глобальні політичні та економічні процеси, але й мають потенціал стати ключовими партнерами України у забезпеченні її післявоєнного розвитку та тривалого миру.

У **висновках** доцільно зазначити, що ми живемо у час тектонічних змін у світовій політиці, економіці та безпеці. Багато наддержавних організацій та блоків, які довгий час були провідними у світі, стикаються з внутрішньою кризою, демонструючи слабкість і неспроможність до рішучих дій. Руйнування біполярної системи світоустрою після розпаду СРСР, а також Ялтинсько-Потсдамської безпекової системи після анексії Криму докорінно змінили світ. На світовій арені все голосніше звучать голоси великих країн Глобального Півдня, зокрема Китаю, Індії, Бразилії та ПАР.

Ці країни вже досягли такого рівня, що у багатьох питаннях міжнародної політики та безпеки вони можуть займати самостійну позицію і очікувати, що з їхньою думкою рахуватимуться. Потужні та перспективні економіки цих держав забезпечують їм вплив не лише у своєму регіоні, а й далеко за його межами. Попри численні виклики, країни Глобального Півдня успішно вирішують свої проблеми завдяки вдалим реформам і продовжують зростати. Згідно з прогнозами, три з чотирьох цих країн увійдуть до топ-5 економік світу до 2050 року, а Китай та Індія навіть перевершать США.

Вони поглиблюють економічні та політичні зв'язки між собою, беруть участь у спільних інфраструктурних і безпекових проєктах, створюючи власні об'єднання на протидію західним структурам, такі як БРІКС і Новий банк розвитку. Через ці організації гіганти Глобального Півдня прагнуть становлення нового, більш справедливого світового порядку, у якому їм буде відведено місце відповідно до їхнього економічного потенціалу. Останні тенденції свідчать, що все більше країн починають цікавитися участю в цих об'єднаннях і стають їхніми членами. Таким чином, сфера впливу цих держав стрімко розширюється, особливо серед інших країн Глобального Півдня. Цю тенденцію неможливо ігнорувати.

Для України життєво необхідно перейти до багатовекторності у своїй зовнішній політиці та всіма силами розвивати стосунки з гігантами Глобального Півдня, беручи з них приклад у багатьох аспектах. Це невідворотно сприятиме значному економічному зиску, а також, враховуючи вплив цих держав на Росію, пришвидшить завершення війни та встановлення сталого й справедливого миру, про який мріють мільйони наших співгромадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Araujo, G. (2021, March 4). Brazil feeds some 10% of the world's population, research finds. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/>

markets/commodities/brazil-feeds-some-10-of-worlds-population-research-finds-idUSL2N2L23F6/

2. Anqi, F. (2024, December 19). Russia-China ties at 'unprecedented level,' says Putin, predicting trade volume set to reach between \$220 billion to \$240 billion. Global Times. Retrieved from <https://www.globaltimes.cn/page/202412/1325411.shtml#:~:text=Everything%20that%20Russia%20and%20China,projects%20demonstrating%20a%20secure%20future>.

3. Biden, J. (2024, November 17). Biden gives Ukraine permission to use U.S.-supplied missiles for deeper strikes inside Russia. PBS NewsHour. Retrieved from <https://www.pbs.org/newshour/world/biden-gives-ukraine-permission-to-use-u-s-supplied-missiles-for-deeper-strikes-inside-russia>

4. Brunnstrom, D. (2022, September 18). Biden says U.S. forces would defend Taiwan in the event of a Chinese invasion. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/biden-says-us-forces-would-defend-taiwan-event-chinese-invasion-2022-09-18/>

5. Car Production by Country. (2024). World Population Review. Retrieved from <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/car-production-by-country>

6. Chinese Occupation of Tibet. (n.d.). Free Tibet. Retrieved from <https://freetibet.org/freedom-for-tibet/occupation-of-tibet/>

7. Chinese Persecution of the Uyghurs. (n.d.). United States Holocaust Memorial Museum. Retrieved from <https://www.ushmm.org/genocide-prevention/countries/china/chinese-persecution-of-the-uyghurs>

8. Constitution of the Federative Republic of Brazil. (2010). Brasília: Government of Brazil.

9. Embraer. (2024). Retrieved from <https://aire.aero/members/embraer/#:~:text=Embraer%20is%20the%20world's%20third,Singapore%2C%20and%20the%20United%20States>

10. End of Apartheid. (2009). U.S. Department of State. Retrieved from <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/pcw/98678.htm#:~:text=Apartheid%2C%20the%20Afrikaans%20name%20given,a%20democratic%20government%20in%201994>

11. Five new countries officially join BRICS. (2024, January 2). RBC News. Retrieved from <https://newsukraine.rbc.ua/news/five-new-countries-have-officially-joined-1704209074.html>

12. Helne, J. (2024, October 23). Turkey's BRICS Balancing Act. Foreign Policy. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2024/10/23/turkey-brics-application-summit-erdogan-gaza-ukraine-nonalignment/>

13. Honderich, H. (2024, December 1). Trump threatens 100% tariff on BRICS nations if they try to replace the dollar. BBC News. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/articles/cgrwj0p2dd9o>

14. India is committed to achieving the Net Zero emissions target by 2070, as announced by PM Modi. (2023, September). Press Information Bureau. Retrieved from <https://pib.gov.in/PressReleaseframePage.aspx?PRID=1961797>

15. India-Russia trade hits USD 66bn in 2024; target of USD 100bn by 2030 on track: Russian envoy. (2024, November 27). The Economic Times. Retrieved from <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-russia-trade-hits-usd-66bn-in-2024-target-of-usd-100bn-by-2030-on-track-russian-envoy/articleshow/115734758.cms>

16. Martin, W. (2017, December 6). These will be the most powerful economies in the world by 2050. World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/stories/2017/12/these-will-be-the-most-powerful-economies-in-the-world-by-2050/>

17. Mann, R. (2024, February). Brazil tops Russian diesel imports amid EU sanctions. The Rio Times. Retrieved from <https://www.riotimesonline.com/brazil-tops-russian-diesel-imports-amid-eu-sanctions/>

18. Oglesby, C. (1969). Vietnamism has failed... The revolution can only be mauled, not defeated. Commonweal, 90.

19. Outcome of the 16th BRICS Summit in Kazan, Russia. (2024, November 8). European Parliament. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2024\)766243](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2024)766243)

20. Scholz refuses to send Taurus missiles to Ukraine for political reason (2024, November 19). Retrieved from <https://english.nv.ua/nation/german-opposition-claims-scholz-withholds-long-range-missiles-from-ukraine-for-political-reasons-50467567.html>

21. South Korea rejected Ukraine's request to buy weapons – SBS News. (2024, November 28). RBC News. Retrieved from <https://newsukraine.rbc.ua/news/south-korea-rejected-ukraine-s-request-to-1732806287.html>

22. Simmons, K. (2024, September 25). Turkey will not 'be rushed' on Ukraine NATO membership, Erdoğan tells NBC News. NBC News. Retrieved from <https://www.nbcnews.com/news/world/turkey-erdogan-urkaine-nato-israel-hamas-war-biden-putin-russia-brics-rcna172414>

23. Why is Turkey blocking Sweden from joining NATO? (2023, July 10). The Economist. Retrieved from <https://www.economist.com/the-economist-explains/2023/07/10/why-is-turkey-blocking-sweden-from-joining-nato>

24. World Bank Group. (n.d.). China. Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/china>

25. World Bank Group. (n.d.). India. Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/india>

Giants of the Global South and the strengthening of their role in the world

Boiko Volodymyr Volodymyrovych

Postgraduate Student at the Department
of Political Science
Dragomanov Ukrainian State University
Pirogova str., 9, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0009-0000-3853-9157

The article analyzes the growing role of Global South countries, such as China, India, Brazil, and South Africa, in contemporary international relations. The author examines in detail the historical, economic, and political conditions that contributed to the transformation of these states from regional leaders into global centers of influence. Special attention is given to their impact on the world order through participation in organizations such as BRICS, the New Development Bank, and other unions, which are becoming alternatives to Western structures. The article highlights the relationship between the weakening positions of traditional centers of power, such as the USA and the EU, and the activation of Global South countries. The author analyzes how these countries are shaping new political and economic trends while overcoming internal issues such as social inequality, poverty, corruption, and environmental challenges. Their economic successes are discussed, including the development of industry, trade, agriculture, and political strategies aimed at multi-vectorism and balancing between various power centers.

In the context of the Russo-Ukrainian war, the author highlights the ambivalent role of these countries. On the one hand, they remain key trade partners of Russia, supporting its economy during the pressure of sanctions. On the other hand, their influence on Russia through economic and political instruments could be an important factor in ensuring peace.

A separate section is dedicated to the prospects of Ukraine's cooperation with the giants of the Global South. The importance of their investments for the post-war reconstruction of Ukraine, the possibilities for mutually beneficial trade, and the joint resolution of environmental problems are emphasized. The author suggests considering these countries as key partners for ensuring sustainable economic growth in Ukraine, as well as an important tool in shaping a new world order based on the principles of multi-vectorism and equality.

The paper concludes with findings on the need for active involvement of Global South countries in the peaceful settlement of the situation in Ukraine. The author emphasizes that their economic interests in the region could become an effective means of deterring Russian aggression, and their contribution to post-war reconstruction will contribute to the formation of lasting peace.

Key words: Global South, China, India, Brazil, South Africa, BRICS, SCO, Russo-Ukrainian War, cooperation, sustainable peace, multi-vectorism, security guarantees, Trump.